Торайғыров университетінің
ҒЫЛЫМИ ЖУРНАЛЫ

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайғыров университета

**ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТІНІҢ
ХАБАРШЫСЫ**

ПЕДАГОГИКАЛЫҚ СЕРИЯСЫ
1997 ЖЫЛДАН БАСТАП ШЫҒАДЫ

**ВЕСТНИК
ТОРАЙҒЫРОВ
УНИВЕРСИТЕТА**

ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ СЕРИЯ
ИЗДАЕТСЯ С 1997 ГОДА

ISSN 2710-2661

№ 4 (2021)

ПАВЛОДАР

НАУЧНЫЙ ЖУРНАЛ
Торайгыров университета

Педагогическая серия
выходит 4 раза в год

СВИДЕТЕЛЬСТВО

о постановке на переучет периодического печатного издания,
информационного агентства и сетевого издания

№ KZ03VPY00029269

выдано

Министерством информации и коммуникаций
Республики Казахстан

Тематическая направленность

публикация материалов в области педагогики,
психологии и методики преподавания

Подписной индекс – 76137

<https://doi.org/10.48081/BFRH7055>

Бас редакторы – главный редактор

Бурдина Е. И.

д.п.н., профессор

Заместитель главного редактора

Абыкенова Д. Б., *PhD доктор*

Ответственный секретарь

Нургалиева М. Е., *PhD доктор*

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Пфейфер Н. Э.,

д.п.н., профессор

Жуматаева Е.,

д.п.н., профессор

Абибулаева А. Б.

д.п.н., профессор

Фоминых Н. Ю.,

д.п.н., профессор (Россия)

Снопкова Е. И.,

к.п.н., профессор (Белоруссия)

Мирза Н. В.,

д.п.н., профессор

Донцов А. С.,

доктор PhD

Шокубаева З. Ж.,

технический редактор

За достоверность материалов и рекламы ответственность несут авторы и рекламодатели

Редакция оставляет за собой право на отклонение материалов

При использовании материалов журнала ссылка на «Вестник Торайгыров университета» обязательна

<https://doi.org/10.48081/MBGX9483>***Р. С. Желдибаева**

Жетісу университеті,

Қазақстан Республикасы, Талдықорған қ.

**ҚАЗАҚСТАНДЫҚ ЖОО-ДАРЫНДАҒЫ БОЛАШАҚ
ПЕДАГОГОГ-ПСИХОЛОГТАРДЫҢ КӘСІБИ
ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТЕРІНДЕГІ «ЖАҒАНДЫҚ
ҚҰЗЫРЕТТІЛІКТІҢ» РӨЛІ**

Берілген зерттеу жұмысы жаһандық құзіреттілікке ие білікті педагог-психологтарды («Педагогика және психология» білім беру бағдарламасының түлектері) дайындау мен қазақстандық университеттердің болашақ педагог-психологтарының жаһандық құзыреттерін дамытудың басым бағыттарын айқындауға бағытталған. Аталмыш мақсатқа қол жеткізу үшін «педагогика және психология» оқу бағдарламасының білімгерлері арасында пилоттық сауалнама жүргізілген. Пилоттық сауалнама алдында болашақ педагог-психологтардың арасында жаһандық құзыреттіліктің ағымдағы деңгейін анықтап, проблемалық тұстарды айқындау міндеті тұрды. Сауалнама келесідей үш аспектіге негізделді: басқа елдердің мәдениетіне деген қызығушылық, университеттегі жаһандық құзыреттер саласындағы қызметі және білімгерлердің шет тілдерін меңгеруі. Сауалнама сонымен қатар білімгерлердің халықаралық жаңалықтар туралы жеке пікірі, оқу жылы бойындағы мәдени алуандылыққа арналған іс-шараларға қатысу, оқу үдерісі барысында әлемдік оқиғаларды топта талқылауға қатысу, группаластарымен бірге жаһандық проблемаларды талдау және т.б. туралы сұрақтарды қамтыды. Сондай-ақ, берілген мақалада болашақ педагог-психологтардың кәсіби құзіреттілігін дамытудағы ЖОО-ның рөлі қарастырылып, кейбір мәселелерді оңтайлы шешу жолдары ұсынылған. Мақала, ең алдымен, психология әдіскерлеріне, оқу орындарының басшыларына, ЖОО оқытушыларына, сондай-ақ кәсіби өзін-өзі дамытуға ұмтылатын педагог-психологтарға пайдалы болуы мүмкін.

Кілтті сөздер: кәсіби құзіреттілік, жоғары білім, педагог-психолог, жаһандық құзыреттілік.

Кіріспе

Дамудың қазіргі кезеңінде қазақстандық білім беру ғылыммен ажырамас, органикалық байланыста бола отырып, экономикалық өсудің, мемлекет экономикасының тиімділігі мен бәсекеге қабілеттілігін арттырудың неғұрлым қуатты қозғаушы күшіне айналуда, бұл оны елдің ұлттық қауіпсіздігі мен әл-ауқатының маңызды факторларының бірі етеді.

Бүгінгі таңда кәсіпқойлық адамды жұмыс күшіне оңтайлы енгізудің маңызды шарты, жұмысқа орналасудың өзіндік кепілі, ұлттық еңбек нарығының тиімді жұмыс істеуінің факторы болып табылады. Осыған байланысты экономика салалары үшін жоғары білімді және жоғары білікті мамандарды даярлау ұлттық еңбек нарығындағы мемлекеттік саясаттың негізгі құрамдас бөліктерінің біріне айналуда. Бұдан басқа, жоғары білім берудің басым міндеті қазақстандық білім мен ғылымның жаһандық бәсекеге қабілеттілігін арттыру болып табылады, бұл Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2020–2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасының басты басымдығы болып табылады [1]. Біз осы мақсатқа қол жеткізу үшін университет түлектерінің жаһандық құзыреттерге ие болуын және қазақстандық еңбек нарығында ғана емес, сонымен қатар тез өзгеретін әлемнің сын-қатерлеріне дайын бола отырып, шетелде де сұранысқа ие болуын қамтамасыз ету қажет деп санаймыз.

Зерттеудің әдістері мен нәтижесі

Пилоттық сауалнамада бірнеше таңдау нұсқалары бар пікірлер сауалнамасы қолданылды. Респонденттер бірнеше жауапты таңдай алатындай етіп бірнеше сұрақтар қойылды. Пилоттық сауалнама болашақ педагог-психологтар үшін жаһандық құзыреттіліктің қажеттілігі мен маңыздылығын анықтау мақсатында жүргізілді. Жалпы алғанда, әр түрлі қазақстандық жоғары оқу орындарында білім алатын 100 респондент-магистратура мен бакалаврлар иат білімгерлері 2020–2021 оқу жылы берілген сауалнаманы толтырды. Респонденттердің білім алу деңгейі келесідей болды: 50 % – магистратура, 50 % – бакалавриат. Сауалнама үш аспектіге негізделді:

Басқа елдердің мәдениетіне деген қызығушылық. Бұл параметр респонденттер әр түрлі мәдениеттегі адамдармен қарым-қатынас жасағанда не істей алатындығын сипаттайды. Олар мәдени нормаларды, өзара әрекеттесу стильдерін және мәдениетаралық контексттің формальдылық дәрежесін қаншалықты түсінеді және олардың мінез-құлқы мен қарым-қатынасын қажеттіліктерге икемді түрде бейімдей алу дәрежесі айқындалады. Бұл

өлшем қ диалог үшін ризашылық, басқаларды түсінуге деген ұмтылыс және маргиналданған топтарды тартуға күш салу туралы. Ол айырмашылықтарға қарамастан, ашық, өзекті және тиімді тәсілдермен адамдардың басқалармен қарым-қатынас жасау қабілетіне баса назар аударады. Ашық қарым-қатынас дегеніміз-барлық қатысушылар сезімталдықты, қызығушылықты және басқа адамдармен және олардың көзқарастарымен өзара әрекеттесуге дайын екендігін көрсететін қарым-қатынас. Сәйкестік екі жақтың күтілетін мәдени нормаларын құрметтейтін өзара әрекеттесуді білдіреді.

Университеттегі жаһандық құзыреттер саласындағы қызмет. Бұл аспект зерттеу жүргізілетін университеттегі респонденттер келесі іс-шараларды іске асыру-асырмауын қарастырады: елдер экономикаларының өзара байланысын зерттеу, аудиториядағы басқа адамдармен қақтығыстарды шешуді үйрену, әр түрлі мәдениеттер туралы білу, газет оқу, интернет желісі арқылы жаңалықтар іздеу немесе сабақ барысында жаңалықтарды бірге көру, оқытушыларды халықаралық жаңалықтар туралы жеке пікірлерін білдіруге шақыру, оқу жылы ішінде мәдени әртүрлілік шараларына қатысу, әлемдік оқиғаларды талқылауға қатысу, сабақ барысында шағын топтардағы группаластармен жаһандық мәселелерді талдау, әр түрлі мәдениеттерден шыққан адамдар белгілі бір мәселелер бойынша әр түрлі көзқарастарға ие бола алатындығын түсіну, әр түрлі ортадан шыққан адамдармен сөйлесуді үйрену.

Шет тілдерін білу. Бұл аспект білімгердің қанша шет тілін меңгергені жөнінде ақпарат береді. Жаһандану дәуірінде шет тілдерін үйрену өзектілігін жоғалтпайды. Білімгерлер өздерінің кәсіби, шығармашылық және әлеуметтік-мәдени ұмтылыстарын сәтті жүзеге асыру үшін шет тілдерін әсіресе ағылшын тілін меңгеруі қажет деп санаймыз. Болашақ педагог-психологтарды даярлауда халықаралық тілдерді оқытудың рөлі артып келеді. Болашақ педагог-психологтардың шет тілдерін оқыту процесі функционалдық бағытқа ие болады және шет тіліндегі коммуникативтік құзыреттіліктерді қалыптастыруды қамтиды. Оқытудың неғұрлым танымал стратегиялары халықаралық іскерлік қарым-қатынастың қазіргі заманғы түрлеріне ұқсас оқыту әдістері болып табылады: іскерлік және рөлдік ойындар, дөңгелек үстелдер, дебаттар, конференциялар, жобалау қызметі, кейстерді талдау, шет тіліндегі құжаттармен жұмыс, т.б.

Нәтижелер және талқылау

Сурет 1 – Әрбір мәлімдеменің респондентті қаншалықты дұрыс сипаттайтыны туралы сұрақтар

Сауалнамаға жауаптарға сүйенсек, сауалнамаға қатысушылардың көпшілігі, 76 %, басқа мәдениеттерді зерттеуге жоғары қызығушылық танытқанын көрсетті. 18 %-ы бұған сенімді емес және тек 6 %-ы басқа мәдениеттерді зерттеуге ынталы емес. Сауалнамаға қатысқан респонденттердің басым көпшілігі басқа мәдениеттермен танысу арқылы өздерінің кәсіби дағдыларын арттыру қабілетіне нық сенетін көруге болады.

Сурет 4 – Әрбір мәлімдеменің респондентті қаншалықты дұрыс сипаттайтыны туралы сұрақтар

Сауалнама нәтижелеріне сәйкес, өкінішке орай, жаһандық құзыреттілікті дамытатын және студенттердің шетелде жұмыс істеуге және кәсіби дамуға дайындық деңгейін арттыратын іс-шараларды ұйымдастыру деңгейінің жеткіліксіздігі байқалады.

Сурет 5 – Шет тілдерін меңгерген студенттердің үлесі

Шетел тілдерін меңгеру құзіреттіліктерін зерттеуге сәйкес, респонденттердің 35 %-ы шет тілдерін білмейді, пилоттық сауалнамаға қатысушылардың 42 %-ы 1 шет тілін (көп жағдайда ағылшын тілін) білсе, студенттердің 12 %-ы 2 шет тілін біледі, және респонденттердің тек 1 %-ы 3-тен астам шетел тілін меңгерген.

Қорытынды

Зерттеу нәтижелері көрсеткендей, көптеген білімгерлер өздерін әлемнің азаматтары деп санайды және сыртқы әлемді ашуға және жаһандық құзіреттілікті дамытуға дайын. Бізге бұл ең алдымен жаһандану мен интернеттің әсері, студенттер қоршаған әлем туралы әлеуметтік желілер, шетелдік әдебиеттер, фильмдер және т. б. арқылы білетін сияқты. Сонымен қатар, сұралған болашақ педагог-психологтар басқа мәдениеттер үшін ашық болғанына қарамастан, олар халықаралық студенттік бағдарламалар шеңберінде оқу үшін елден кетуге асықпайды, мұны шетелде оқу бағдарламаларына қатысушылардың төмен пайызы – бар болғаны 13 %, сондай-ақ шет тілдерін білудің онша жоғары емес көрсеткіші дәлелдейді.

Қорытындылай келе, алынған нәтижелерді түсіндіре отырып, студенттердің жаһандық кәсіби құзыреттілікке дағдылануы түлектерге шетелде жұмыс істеуге ғана емес, сонымен қатар өздігінен білім алуға және өзін-өзі дамытуға ашықтықты, өмір бойы оқыту тұжырымдамасына адалдықты, формалды да бейресми де оқуға дайындығын дамытуға

мүмкіндік береді деп айта аламыз. Сонымен, біз университеттегі жаһандық құзыреттер бойынша қызметті қолдау, сонымен қатар студенттердің жаһандық құзыреттіліктерін дамытуға және олардың отандық және шетелдік оқу орындарында жұмыс істеуге дайын болуына бағытталған оқу бағдарламасына пәндерді қосу өте маңызды деп санаймыз.

ПАЙДАЛАНҒАН ДЕРЕКТЕР ТІЗІМІ

1 Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2020-2025 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800017669>

2 «Біріккен Ұлттар Ұйымының мыңжылдық декларациясы» 2000 жылғы 8 қыркүйектегі мыңжылдық Саммит материалдары. [Электронды ресурс]. – <https://www.un.org/>.

3 Жаһандану. (2008). Джеймс Артурдың кітабында Иэн Дэвис, Кэрл Хан (ред.). Азаматтық және демократия анықтамалығы. – Лондон : Сейдж, 80–93 б.

4 Қазақстан Республикасының мемлекеттік міндетті білім беру стандарты. Жоғары кәсіби білім. Бакалавриат курсы. ҚР ҚЖО 3.08.003-2011. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігі. Астана. «Педагогика және психология» мамандығы 5B010300. [Электронды ресурс]. – <http://adilet.zan.kz/eng/docs/V1800017669>.

5 Қазақстан Республикасы Еңбек және халықты әлеуметтік қорғау министрінің «психологиялық және әлеуметтік жұмыс туралы» бұйрығы. [Электронды ресурс]. – <http://adilet.zan.kz/eng/docs/V1900018764>.

6 21 ғасырдағы Азаматтық: білімге халықаралық көзқарас, Джон Дж. Коган, 2015. – 12 б.

7 **Буа Мансилла**, в. (2016), «қалай жаһандық ойшыл болу керек», білім беру көшбасшылығы, – 74/4. – 10–16 б.

8 **Сапарғалиева, А.** педагог-психологтың кәсіби дайындығын жетілдіру, мамандық бойынша көмекші маман ретінде : PhD доктор диссертациясы / Сапарғалиева Айжан. – Алматы, 2015. – 148 б.

9 **Коутсворт, Дж. Х.** Жаһандану, экономикалық өсу және тарихтағы әл-ауқат. М. Суарес-Ороско және Д. Цин-Хиллиард (ред.), жаһандану: жаңа мыңжылдықтағы мәдениет және білім. – Беркли және Лос-Анджелес, Калифорния : Калифорния университетінің баспасы, 2004.

10 **Реймерс, Ф.** «Жаһандық құзыреттілік» жаһандық табыстың міндетті шарты болып табылады // Жоғары білім шежіресі, 2009. – 55(21). – 29.

REFERENCES

1 Qazaqstan Respýblikasynda bilim berýdi damytýdyń 2020-2025 jyldarǵa arnalǵan memlekettik baǵdarlamasy [State program for the development of education in the Republic of Kazakhstan for 2020-2025] <http://adilet.zan.kz/rus/docs/V1800017669>.

2 «Birikken Ulttar Uıymynyń myńjyldyq deklarasiyası» 2000 jylyǵy 8 qyrkúektegi myńjyldyq Samit materialdary [Millennium Declaration of the United Nations] materials of the Millennium Summit of September 8, 2000]. [Electronic resource]. – <https://www.un.org>.

3 Jahandaný. Djeıms Artýrdyń kitabynda Ien Devıs, Kerol Han (red.). Azamatyq jáne demokratia anyqtamalyǵy [Globalization. (2008). In James Arthur's book Ian Davis, Carol Khan (Ed.). In Handbook of citizenship and democracy]. – London : Seıdj, 2008. – 80–93 p.

4 Qazaqstan Respýblikasynyń memlekettik mindetti bilim berý standarty. Joǵary kásibi bilim. Bakalavriat kýrsy. [State mandatory educational standard of the Republic of Kazakhstan. Higher professional education] QR QJO 3.08.003-2011. Qazaqstan Respýblikasy Bilim jáne ǵylym ministrliǵı. Astana. «Pedagogıka jáne psihologıa» mamandyǵy 5V010300. [Electronic resource]. – <http://adilet.zan.kz/eng/docs/V1800017669>.

5 Qazaqstan Respýblikasy Eńbek jáne halyqty áleymettik qorǵaý ministriniń «psihologıalyq jáne áleymettik jumys týraly» buıyǵy [Order of the minister of Labor and social protection of the population of the Republic of Kazakhstan «on psychological and social work»]. [Electronic resorce]. – <http://adilet.zan.kz/eng/docs/V1900018764>.

6 21 ǵasyrdaǵy Azamatyq : bilimge halyqaralyq kózqaras [Citizenship in the 21st century : an international approach to education]. – Djon Dj. Kogan, 2015. – 12 p.

7 **Býa Mansilla, V.** «Qalaı jahandyq oıshyl bolý kerek», bilim berý kóshbasshylyǵy [Bois Mansilla, , «How to become a global thinker», educational leadership]. – Volume 74/4. – 2016. – P. 10–16.

8 **Sapargalieva, A.** pedagog-psihologtyń kásibi daıyndyǵyn jetildirý, mamandyq boıynsha kómekshi maman retinde, PhD doktor disertasiyası : [Improving the professional training of a teacher-psychologist as an assistant specialist in the specialty : PhD dissertation] / Sapargalieva Aıjan. – Almaty, 2015. – 148 p.

9 **Koýtsvort, Dj. H.** Jahandaný, ekonomıkalyq ósý jáne tarihtaǵy ál-aýqat [Globalization, economic growth and well-being in history]. M. Syares-Orosko

jáne D. Sin-Hilliard (red.), Jahandaný : jaña myńjyldyqtaǵy mádeniet jáne bilim. – Berkli jáne Los-Andjeles, Kalifornia : Kalifornia ýniversitetiniń baspasy, 2004.

10 Reimers, F. «Jahandyq quzyrettilik» jahandyq tabystyń mindetti sharty bolyp tabylady. [«Global competence» is a prerequisite for global success. In Joǵary bilim shejiresi [Chronicle of Higher Education]. – 2009. – 55(21). – 29.

Материал 10.12.21 баспаға түсті.

**Р. С. Желдибаева*

Жетысуский университет,

Республика Казахстан, г. Талдыкорган.

Материал поступил в редакцию 10.12.21.

РОЛЬ «ГЛОБАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ» В ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ КОМПЕТЕНЦИЯХ БУДУЩИХ ПЕДАГОГОВ-ПСИХОЛОГОВ В КАЗАХСТАНСКИХ ВУЗАХ

Данное исследование направлено на определение приоритетных направлений подготовки квалифицированных педагогов-психологов (выпускников образовательной программы «Педагогика и психология»), обладающих глобальными компетенциями, и развития глобальных компетенций будущих педагогов-психологов университетов Казахстана. Пилотный опрос проводился с целью определения текущего уровня глобальной компетентности среди будущих педагогов-психологов. Опрос также включал вопросы о личном мнении обучающихся о международных открытиях, участии в мероприятиях, посвященных культурному разнообразию в течение учебного года, участии в групповом обсуждении мировых событий в процессе обучения, анализе глобальных проблем с группами и др. Статья может быть полезна, прежде всего, методистам психологии, руководителям учебных заведений, преподавателям вузов, а также педагогам-психологам, стремящимся к профессиональному саморазвитию. Статья может быть полезна, прежде всего, методистам психологии, руководителям учебных заведений, преподавателям вузов, а также педагогам-психологам, стремящимся к профессиональному саморазвитию.

Ключевые слова: профессиональные компетенции, высшее образование, педагог-психолог, глобальная компетентность.

*R. S. Zheldibayeva
Zhetyssu University,
Republic of Kazakhstan, Taldykorgan.
Material received on 10.12.21.

THE ROLE OF «GLOBAL COMPETENCE» IN THE PROFESSIONAL COMPETENCIES OF FUTURE TEACHERS-PSYCHOLOGISTS IN KAZAKH UNIVERSITIES

This study is aimed at determining the priority areas of training qualified teachers-psychologists (graduates of the educational program «Pedagogy and Psychology») with global competencies, and the development of global competencies of future teachers-psychologists of universities of Kazakhstan. The pilot survey was conducted to determine the current level of global competence among future educational psychologists. The survey also included questions about the personal opinion of students about international discoveries, participation in events dedicated to cultural diversity during the academic year, participation in a group discussion of world events in the learning process, analysis of global problems with groups, etc. The article can be useful, first of all, to methodologists of psychology, heads of educational institutions, university teachers, as well as educational psychologists seeking professional self-development. The article can be useful, first of all, to methodologists of psychology, heads of educational institutions, university teachers, as well as educational psychologists seeking professional self-development.

Keywords: professional competencies, higher education, educational psychologist, global competence.

Теруге 10.12.2021 ж. жіберілді. Басуға 29.12.2021 ж. қол қойылды.

Электронды баспа

5,63 Mb RAM

Шартты баспа табағы 33,3.

Таралымы 300 дана. Бағасы келісім бойынша.

Компьютерде беттеген З. С. Исакова

Корректоры: А. Р. Омарова

Тапсырыс № 3855

Сдано в набор 10.12.2021 г. Подписано в печать 29.12.2021 г.

Электронное издание

5,63 Mb RAM

Усл.п.л. 33,3. Тираж 300 экз. Цена договорная.

Компьютерная верстка З. С. Исакова

Корректор: А. Р. Омарова

Заказ № 3855

«Toraighyrov University» баспасынан басылып шығарылған

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

«Toraighyrov University» баспасы

Торайғыров университеті

140008, Павлодар қ., Ломов к., 64, 137 каб.

8 (7182) 67-36-69

e-mail: kereku@tou.edu.kz

pedagogic-vestnik.tou.edu.kz